

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

3. Proposita mihi sæpius fuit hæc quæstio. An promissio externa legitime ab alio acceptata obliget in conscientia? Et notatur, quod per accidens aliquando, qui non præstat prommissionem possit ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

TRACTATUS QVARTVS DE IVRAMENTO SIMPLICITER

ET DE VOTO, ET IVRAMENTO VT EST
promissio Deo facta, &c. atque de eorum Absolutione, Relaxatione,
Commutatione & Dispensatione.

RESOLVTIO PRIMA.

An Reges teneantur in conscientia non reuocare concessionem factam futura successione in dignitate, v.g. Proregis, &c.?

Et quid est dicendum si etiam esset promissio & etiam acceptata? Ex p. 5. tr. 1. 4. & Misc. 2. Rel. 74.

DE tota hac materia doctè & latè disputatur in *selectis disp. part. 1. disput. 29. vbi dub. 7.* ad quaesitum huius resolutionis respondet. In hac quaestione ponendum est, promissionem factam, & acceptatam a promissario obligare promittentem ex iustitia, & non solum ex fidelitate, & propter hanc doctrinam aliqui putant non posse Principem concessionem de futura successione acceptatam reuocare. Alij verò docent posse Principem talem concessionem reuocare, & etiam promissionem. Meum hac in re iudicium est Principem absque graui causa non posse reuocare concessionem semel factam & acceptatam, vt probat ratio primæ opinionis. Secundò exilitimo ex graui causa ob commune bonum posse Principem reuocare prædictam concessionem, & semper consideranda est intentio Principis concedentis, ex circumstantiis enim facile erit iudicare, an voluerit se obligari in conscientia, vel non. Ita Turrianus.

2. Et certè hæc sententia semper Regibus erit consulenda, nam per se videtur contra Principis dignitatem promissionem suam non adimplere. Sed, vt verum fatear, ego difficulter credo quòd Reges in talibus concessionibus volunt in conscientia se obligare; vnde si non contaret de hoc, illos ego non damnarem de mortali, si reuocarent aliquam concessionem de futura successione Proregis, aut alterius dignitatis, quia ratio pro sententia Turriani non est adeò certa, vt contraria opinio non sit probabilis, asserens promissionem etiam acceptatam non obligare in conscientia sub p. m. vt ego ipse satis firmam cum multis Doctoribus in 4. part. tr. 4. resol. 1. 2. 2. & part. 2. tr. 3. Miscellan. resol. 9.

Quæ nunc
hanc sequetur.

RESOL. II.

An sit peccatum mortale non adimplere promissionem grauiam acceptatam in re graui? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Rel. 122.

§. I. Affirmatiuam sententiam docet Suarez *relect. de libert. diuina, disp. 2. sect. 2. nu. 22.* Lessius *lib. 2. c. 18. dub. 8.* & alij, quos alibi ego ad fatietatem adduxi, & probabiliter reprobauit. Verum quidam Iuriconsultus cum quodam Theologastro, nostram sententiam in facti contingentia tanquam improbabilem damnarunt. Immeritò quidem, nam est probabilissima, & tuta in praxi, & præter Caietanum, Molinam,

Alibi in Ref. fr. q. & in fine Ref. præcedentis.

Rebelliù & alios alibi à me citatos, nouissimè docet hanc sententiam tanquam probabilioem Ludouicæ Meratus Societ. IESV in *D. Thom. tom. 2. tract. de iust. & iure, disput. 19. sect. 10. per totam.* Dico igitur non adimplere promissionem ex fidelitate, & non ex iustitia, esse tantum peccatum veniale ex genere suo, ac proinde nulla in materia, quamuis graui, vnaquam esse mortale, & rationes huius sententiæ videlicet apud dictum Meratum, qui fuse respondit ad omnia argumenta contraria, & ad multa quæ opponit Lessius: vnde, vt dixi, solum ignari vel periculosè negabunt hanc sententiam esse probabilem, & ideo libertati à peccato mortali & ab onere restitutionis quædam Dynastam, qui per multos annos non adimpleuerat promissionem centum vicinarum, ad quas dandas ex sola fidelitate se obstrinxerat, nec tunc me ab hac sententia remouebat argumentum quòd carentia rei promissæ, quia erat notabilis, magnum damnum inferret. Quod ei cui promissæ fuerat; nam respondeo carentiam hanc non debere appellari damnum à promittente, sed à dante, alioquin etiam qui simpliciter proposuisset dare centum aureos alicui, declaransque ei suum hoc propositum, dixisset se daturum, si postea mutaret animum, nec daret, magnum ei damnum inferret. Quòdo ergo per promissionis violationem, aut propositi mutationem, damnum inferri dicitur, damni nomine intelligenda non est ipsa præcipuè carentia rei, que danda dicebatur, sed detrimentum aliquod aliud ex hac carentia consequens, quod in suis bonis propriis patitur ille, qui decipitur, & cuius causa sit ille, qui non implendo propositum, vel promissum decipit, quod quidem detrimentum dum graue est, graue quoque peccatum committitur, at non contra fidelitatem, sed contra iustitiam, aut charitatem; sed hoc in causa de quo interrogatus fui, non aderat. ergo, &c.

RESOL. III.

Proposita mihi sapius fuit hæc quaestio. An promissio externa legitime ab alio acceptata obliget in conscientia?

Et notatur, quod per accidens aliquando qui non præstat promissionem, potest peccare mortaliter, vt quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstatam.

Et an si Sacerdos non ratione stipendiij, sed liberaliter promissit alteri vnum Sacrum animo se obligandi peccet mortaliter omitendo? Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Rel. 9.

§. I. Doctores, qui affirmatiuam tenent sententiam hi sunt, Sanchez *de matr. lib. 1. disp. 5. num. 20.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 8. num. 5.* Nauarrus *cap. 18. num. 6.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 6. 2. dub. 16. num. 5.* Valquez *in 1. p. disp. 8. 5. cap. 6. num. 42.* Filliac.

in *quæst. mor. tom. 2. tract. 3. cap. 2. num. 28.* Malder. in 2. 2. 1. 1. c. 9. *Sub. Beja in resp. p. 4. cas. 2. 1.* Salonius in 2. 2. 7. 5. *de dominio art. 3. dub. 2.* D. Antoninus p. 2. *iii. 10. c. 1. §. 4. & alij.*

2. Probatur hæc opinio. Nam promissio acceptata est verè pactum, vt patet ex ipsius pacti definitione in l. 1. ff. *de pactis, & in l. 3. ff. de pollic. Sed pactum non seruans, potest excommunicari, ex c. 1. de pactis.*

3. Ergo peccat mortaliter, qui promissionem non seruat. Deinde qui non stat promissis, contrariatur iustitiæ legali, quæ respicit conuictum, & societatem humanam in promissis seruandis. Ergo, &c. Alias etiam rationes adducunt DD. citati pro hac firmanda opinione.

4. Sed contrariam sententiam probabilem vocat Lessius *vbi supra, num. 54* & expressè sequuntur illum Fumus *ver. perfidia. Caiet. in 2. 2. quæst. 113. art. 1. dub. 4.* Henriquez *lib. 13. cap. 17. num. 6.* & nouissimè Petrus de Ledesma *in sum. tom. 1. tract. 10. cap. 3. fol. mibi 544. col. 2.* & Fernandez *in suo exam. Theol. part. 1. ca. 15. §. 8. n. 11.* Nam frangere fidem in promissis non opponitur iustitiæ, sed fidelitati; veracitas enim, vt ait Cicerò *lib. 1. de offi.* est dictorum, conuentorumque constantia. Igitur frangere hanc fidem, non est nisi mendacium, quod cum non sit perniciosum, non potest esse mortale, sed tantum veniale. Ergo, &c. Nota quòd aliquando per accidens, qui non præstat promissum, potest peccare mortaliter, vt quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstatam; & sic, ait Rebullius p. 2. *lib. 18. qu. 4. n. 5.* & Maior *in 4. dist. 18. q. 2.* peccat medicus, si operam promissam periclitanti non præstat, eaque de causâ ægrotus graue damnum passus est; & sic in similibus.

5. Hinc etiam nota, quòd si aliquis Sacerdos, non ratione stipendij, sed liberaliter promissit alteri vnum factum animo se obligandi, non peccat mortaliter omittendo. Ratio est, quia illa omisso facti ex liberalitate promissi in genere damnorum spiritualium non est tanti momenti, vt sit peccatum mortale. Sic tenet Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 1. dist. 5. n. 25.* & nouissimè Rodriguez *in sum. tom. 4. c. 107. n. 4.* cum Maldero *vbi supra*, quidquid in contrarium dicat Pet. à Nauar. *de res. lib. 2. c. 2. dub. 7. n. 329.* & Bonac. *de contr. disp. 3. q. 1. punct. 1. n. 8.* Ex his omnibus probabiliter respondendum est ad propositam quæstionem, non præstare promissionem externam etiam acceptatam, non esse mortale.

RESOL. IV.

An promissio interna obliget in conscientia?

Et an ille, cui facta est promissio interna, possit facere sibi occultam compensationem?

Et an donatio seu promissio facta Petro præsentem, etiam si non acceptet, sed taceat, obliget in conscientia? Ex p. 3. tt. 5. & Misc. 1. Ref. 117. alias 116.

§. 1. DE hoc casu interrogatus fui his diebus, nam Paulus actu interiori donauit, & promissit Petro certam pecuniam summam, quæ postea promissio dicto Petro constitit: quæstum à me fuit, an Paulus teneatur adimplere promissionem, & an Petrus possit occultam compensationem sibi satisfacere, non restituendo quasdam pecunias Pauli, quas apud se habebat?

2. Respondeo, quod in *tract. 3. miscellan. resol. 9.* asserui probabiliter, promissionem externam etiam acceptatam non obligare in conscientia, sed nunc etiam probabiliter assero, promissionem internam in conscientia obligare. Igitur tenetur, qui mente aliquid promissit alteri, aut donauit, patefacere hominibus, quæ il-

Tom. VIII.

lis pollicitus est; nam, vt dixi, probabile est in donationibus, & promissionibus posse transferri dominium per actum interiorum. Et ita docent Sotus *de iustitia lib. 4. qu. 5. art. 1. ad 1. & lib. 7. qu. 2. art. 1. in solutione ad 1.* Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 3. n. 4.* Aragon. *in 2. 2. qu. 88. art. 3.* Angles *in floribus part. 2. quæst. 1. de voto, art. 2. diff. 4.* & Ledesma *2. 2. qu. 18. art. 1. dub. 13.* quidquid etiam probabiliter in contrarium asserant Tannerus *in 2. 2. D. Thomæ, disp. 4. qu. 1. dub. 5. n. 59.* & Basilius Pontius *de matr. lib. 2. c. 6. n. 9.* vide etiam Lessium *lib. 2. c. 18. dub. 5. n. 29.*

3. Cum igitur supradictus Petrus, à quo consultus fui, esset nimis pauper, & propter aliquas istas rationes, non posset dictam summam integrè à Paulo promissam in iudicio petere, respondi de supradicta pecunia posse occultam compensationem sibi facere. Et ita in terminis docet Mendoza *lib. 1. de pactis c. 4. n. 8.* & vlt. Palacios *de contract. lib. 5. c. 12.* & nouissimè amicissimus, & doctissimus pater Antonius Sanctarellus *var. res. part. 1. q. 66. n. 49.* & se. adi illum, & non pigebit, nam ego more meo, breuitari studeo; vide etiam Molinam *de iust. 2. 2. disp. 266. n. 17.*

4. Notandum est tamen hic obiter, quòd donatio, seu promissio facta Petro præsentem, etiam si non acceptet, sed taceat, obligat in conscientia, & transfert dominium, vt probabiliter ex Iulio Claro contra Angles docet Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. pr. 7. art. 1. dub. 1. concl. 1.* quia, iuxta regulam iuris, qui tacet consentire videtur.

RESOL. V.

An iuramentum additum sicut promissioni verè inducat obligationem? Ex p. 5. tt. 14. & Misc. 2. Ref. 34.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Lessius *lib. 2. c. 4. 2. dub. 8. n. 38.* Suar. *de Relig. tom. 2. lib. 2. c. 7. n. 11.* Caiet. & Sotus *vbi supra* cum multis aliis, quia obligatio est omnino inseparabilis à iuramento promissorio, nec est in potestate hominis efficere vt tale sit iuramentum, & ex eo non nascatur obligatio. Secundò quicumque iurat aliquid, tenetur efficere, vt verum sit quod iurat, nec vlla arte potest hanc obligationem euadere, quia cauendum ei quàm maximè, vt non adducat, vel adduxerit Deum in testem falsi, ergo tenetur exequi quod iurauit se facturum, volente eo, in cuius fauorem iurauit. Et tandem Tertio ex iuramento nascitur obligatio, non ratione intentionis obligandi vt in contractibus, sed ex natura operis, sicut ex damno illato nascitur obligatio restitutionis, & ex facto vnde damnum metuitur, nascitur obligatio impediendi ergo etiam si intentio obligandi absit, nihilominus orietur obligatio vi iuramenti. Ita Lessius *vbi supra*, & hæc opinio magna fulcitur probabilitate.

2. Sed sententia negatiua tunc amplecti potest, quam tuetur inter alios recentiores Petrus Ochagauia *de Sac. tr. 1. de matr. q. 6. n. 3.* quia iuramentum sequitur naturam actus, cui adhaeret, seu promissionis, cui annexatur; sed promissio in casu huius quæstionis non obligat, vt suppono, ergo neque etiam iuramentum ei annexum obligabit. Secundò probatur, quia qui vult non se obligare, & tamen iurat, aut cum iurat desistit à voluntate non se obligandi, & tunc sine dubio manet obligatus, quia est vera promissio, & de hoc casu non procedit quæstio: aut non desistit à prædicta voluntate, & tunc in rei veritate non habet voluntatem iurandi, sicut neque promittendi, sed illud iuramentum tantum habet similitudinem iuramenti exteriorum, reuera tamen iuramentum non est. Et ita, vt dixi, hæc sententia est satis probabilis, & ferè communis, vt ipsemet Lessius loco citato fateatur.

E RESOL.

Sup. hoc in Ref. not. præterea.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 7. Ref. 119. §. penult. & in aliis eius uor.

Sup. hoc infra lege doctrinam §. 1. & 2. Ref. 22. & Ref. 55. & breuem doctrinam alterius uerficarum annotationum.